

Cent anys de la nova església de Gósol

JOSEP SINDREU I ISABEL FERNÁNDEZ

Aquest any 1992, la vila de Gósol celebra els cent anys de la seva nova església. Aquesta és una construcció sense massa pretensions, senzilla però digna i acurada després dels petits retocs que s'hi han anat fent en el transcurs dels cent anys de la seva història.

Al seu darrere queden les ruïnes de la vella església del castell, amb les seves històries, les seves llegendes, hores de tradició religiosa, i la vida d'un poble que deixava el Tossal per anar cap a la plana.

Pel davant de la nova església, camí de la plaça, ha passat la vida d'un poble de l'Alt Berguedà, que avui segueix el seu camí entre muntanyes prou estimades i que formen la seva vall, plena de pastures i aigües cristal·lines.

La seva història comença un setze de desembre de mil vuit-cents vuitanta-dos en què es troben reunits en sessió pública i extraordinària tots els membres de l'Ajuntament sota la presidència del batlle en Ramon Casanovas i Baraut; només hi ha un tema per tractar: els problemes existents a la vella església del castell.

El batlle afirma que, com ningú no ignora, l'església és petita per a la població existent (845 habitants el 1877), es troba una mica als afores del nou nucli de la població i, en els tan llargs períodes de neu i gel, tan normals en aquest país, les persones de salut delicada i edat avançada no hi poden anar.

També afirma que l'església amenaça ruïna i és un lloc molt poc segur per a la gent que es troba en el seu interior; sovint hi ha desprendiments de pedres i s'esquerden les seves parets ruïnoses. «Això —diu— ha estat manifestat davant la meua autoritat per nombrosos veïns.»

Així comença, aproximadament i traduïda del castellà, tota la documentació existent, extreta de l'acta registrada pel secretari de l'Ajuntament de Gósol, Joan Fornesa i Rodergas.

De fet, l'església del castell no es pot esmentar com una construcció d'una sola època. La torre, en la seva part inferior, es pot datar del segle X; de la resta de l'església, es pot dir que una part és del segle XII i un afegit gòtic posterior, del segle XIII. Aquest conjunt formaria la part més antiga del nucli del Gósol vell.

Potser sí que l'edificació estava més o menys malmesa pel pas del temps, però el que es pot pensar com al motiu més important per a la construcció d'una nova església, és la dificultat de pujar a dalt del cim del Tossal, especialment a l'hivern, per complir amb els preceptes religiosos.

Ara bé, la construcció d'una nova església plantejava seriosos problemes econòmics per al poble, que no disposava de massa diners per emprendre una obra de tanta envergadura com era bastir una nova església.

La mateixa acta del dia 16 de desembre comenta que la nova església pot costar vint-i-cinc mil pessetes i que el poble podria col·laborar-hi amb cinc

mil pessetes, que consistirien en mà d'obra i materials. L'esmentat import es dedueix del certificat emès pels paletes del poble, Silvestre Cardona i Castella i Isidre Solé i Cardona, que xifren en aquesta quantitat l'import de la construcció d'una nova església. En el mateix certificat hi exposen que, havent examinat l'església, han observat que a les parets i al frontis hi ha esquerdes i desconjuntaments produïts per pedres que han caigut, i que el mateix passa a la capella del Roser i a la sagristia. Aquest certificat porta data del 15 de desembre del mateix any.

El fet és que en la reunió municipal s'aprova per unanimitat que, donada la impossibilitat per part de l'Ajuntament de pagar les obres, l'alcalde i el rector facin una instància al bisbe de la Seu d'Urgell perquè aquest bisbat obri expedient a fi d'obtenir de l'Administració de l'Estat una subvenció, atesa la importància de l'obra.

L'acta la signen l'alcalde Ramon Casanovas, Josep Solé, Joan Barbé, Josep Coma, Josep Guitart, Josep Castella i,

L'església de Gósol ja ha fet 100 anys.

per Josep Molins, que no sabia signar, ho fa el secretari Joan Fornesa. L'acta porta un segell de goma amb la M de Maria al mig i el text Santa M. de Gósol.

El disset de desembre, és a dir al dia següent de la reunió de l'Ajuntament, el rector Mn. Joaquim Puig, en nom propi i de tot el veïnat, representat aquest pel seu Ajuntament, dirigeix instància al bisbe de la Seu d'Urgell en la qual li expressa, en termes pràcticament idèntics als de l'acta del consistori, la necessitat de construir una nova església i li demana que presti la seva valuosa ajuda davant el Govern de la Seva Majestat la Reina Regent perquè aquesta concedeixi una subvenció per a la construcció de la nova església.

Aquesta subvenció es basa en els articles 12 i 13 del Reial Decret de 13 d'agost de 1876, que preveu l'ajut econòmic per a la reconstrucció d'esglésies i edificis eclesiàstics a pobles de pocs recursos.

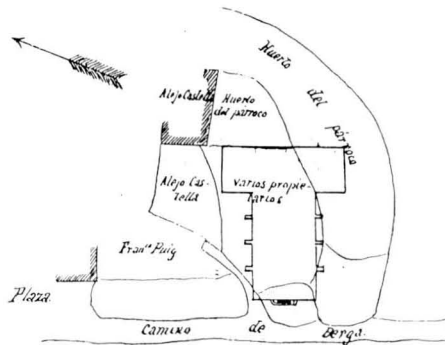
La sol·licitud al Govern per part del Bisbat es tramita per escrit el quatre de gener de 1887 i és dirigida al ministre de Gràcia i Justícia perquè aquest, amb caràcter d'urgència promogui la reial aprovació d'una subvenció per al temple.

El dotze de gener de 1887 l'Ajuntament demana a R. Boixader, diputat a Corts per la Seu d'Urgell, ajuda per poder obtenir l'aprovació de l'expedient presentat pel Bisbat a fi d'obtenir la subvenció per a la construcció de l'església.

Pràcticament a volta de correu, el divuit de gener, l'esmentat R. Boixader contesta al consistori, amb paper oficial i com a diputat en Corts, en carta dirigida al batlle de Gósol, i els comunica que la partida per a aquest concepte i en el present exercici està exhaurida, però que tan bon punt hi hagin les noves quantitats per al proper exercici posarà tot l'interès per a la tramitació i aprovació de l'expedient.

Sembla que els bons oficis del Sr. Diputat van fer els seus efectes, ja que el cinc de gener de 1888, és a dir un any després de la sol·licitud, el Ministeri de Gràcia i Justícia concedeix al poble de Gósol, a través del bisbe de la Seu d'Urgell, dotze mil cinc-cents pessetes, amb la condició que les que falten fins a les vint-i-cinc mil siguin posades pel poble en mà d'obra i materials, d'acord amb el compromís adquirit per l'Ajuntament el

*Croquis del terreno del emplazamiento del
Templo Parroquial de Gósol.*

Escala de 1 por 500

Lleida 31 Julio de 1888

A. Arg. Scud.
Celestí Campmany

ARXIU

dia u de desembre de 1887, segons acta del mateix dia signada per l'alcalde Josep Castella (sembla que és nou i substitueix a Ramon Casanovas) i el secretari Pau Fondevilla Solà.

En la comunicació de concessió s'encarrega a l'arquitecte diocesà Celestí Campmany, per part de la Reina Regent, el control de les obres i del pressupost. Aquest s'ha de dividir en dues seccions a efectes de construcció i pagament.

El vint-i-sis de març de 1888 l'alcalde de Gósol Josep Castella es dirigeix a la Junta Diocesana de la Seu d'Urgell per donar contesta a l'escrit del Bisbat del 23 del mateix mes en què es comunicava a l'Ajuntament la concessió de l'ajut. En ell manifesta la satisfacció de tot el poble.

El setze d'agost de 1888 l'arquitecte diocesà de la Seu d'Urgell, que també ho era de Lleida, remet al bisbe de la Seu el projecte del nou temple parroquial de Gósol amb plànols i pressupostos.

De la lectura del projecte es dedueix que, degut a la migradesa del pressupost, l'obra serà molt simple i sense cap tipus d'ornamentació, i solament es faran servir els totxos per a les voltes de l'església; la coberta serà de fusta i teules a la part exterior; només es farà servir la pedra picada per als escaires i les dovelles de la porta, i les parets seran de pedra i argamassa com les cases del poble. El lloc de la ubicació serà prop de la plaça Major en el camí de Berga, i, segons l'arquitecte, el lloc és immillorable.

La capacitat que es preveu, d'acord amb l'informe del rector, és per a mil persones i, per tant, ha de tenir dos-cents cinquanta metres quadrats. És a dir deu metres d'ample per vint-i-cinc de llarg que, comptant amb el cor, s'han reduït a vint-i-tres. La forma és d'una sola nau amb contraforts a l'exterior i absis rectangular; al presbiteri es faran dos cossos adosats, un per a sagristia i l'altre per a dipòsit d'elements de culte. A la dreta de l'entrada, el baptisteri i, a l'esquerra, l'escala del cor. No hi ha previst campanar, sols una espadanya sobre l'entrada per a dues campanes. Encara que no figura enlloc, l'altar major serà el retaule barroc de l'església del vell Gósol i que malauradament va ser destruït l'any 1936.

Això és, en síntesi molt resumida, la memòria de l'arquitecte diocesà referida a l'església que es pretenia construir a Gósol; l'esmentat projecte porta data de trenta-u de juliol de 1888 i està realitzat a Lleida.

El vint-i-set de juny de 1889 s'aprova la construcció de la nova església i es dona l'ordre de començar; signa l'ordre el vicari general Dr. Alós i el prevere secretari Ramon Saderra.

El quatre de juliol del mateix any l'arquitecte diocesà Celestí Campmany cobra 166,65 pessetes per a la realització del projecte.

Dos dies abans, el dos de juliol, s'obre la subhasta i es publica en el *Butlletí Oficial Eclesiàstic* sota el tipus de pressupost de contracte corresponent a la primera secció de l'obra per un import de 12.548 pessetes.

El dia tres de juliol es publica la subhasta a la *Gaceta de Madrid*, al *Boletín del Gobierno Civil de la Provincia de Lérida* número 90 i al *Boletín Oficial del Estado* de la Província de Lleida.

S'estableix que la garantia de la subhasta és de 627,42 pessetes. La subhasta es tanca el vint-i-set de juliol i es declara deserta. El vint-i-dos d'agost de 1889 s'obre una segona subhasta i solament entra en licitació Lluís Diez i Argulló de Peramea, que accepta la primera fase de l'obra per un import de 12.548 pessetes.

El dos d'octubre de 1889 arriba per correu a la Junta Diocesana la Reial Ordre de vint-i-sis de setembre, per la qual s'aprova la subhasta per part de la Reina Regent en nom del seu August Fill. El termini d'acabament de l'obra es fixa per al setze de juny de 1890 en la seva primera part.

El contractista Lluís Diez fa el dipòsit de 1.260 pessetes el dia deu d'octubre a la «Caja General de Depósitos», a la sucursal de Lleida.

Comencen les obres: 18/10/1889

El divuit d'octubre de 1889, en escrit dirigit al president de la Junta Diocesana de la Seu d'Urgell, l'alcalde Josep Castella i el rector Mn. Joaquim Puig comuniquen que en el dia de la data s'han començat les obres de la nova església. A tal acte, hi han assistit ambdós personalment; l'endemà dia dinou d'octubre es dona l'ordre d'entrega dels plànols al contractista.

El vint-i-quatre d'octubre, en escrit del rector Mn. Joaquim Puig i dirigit al reverend Dr. Lino Feixà, secretari del Bisbat de la Seu d'Urgell, es comunica que el divuit del mateix mes ha estat constituïda la Junta Local seguint el Reial Decret sobre la construcció de l'església, butlletí del tretze de setembre de 1876. La Junta Local, la formen el rector com a president, l'alcalde Josep Castella i Puig com a síndic i Josep Guitart i Climens Barbé com a membres de la Junta.

El vint-i-cinc de novembre de 1889 l'arquitecte Celestí Campmany envia carta al vicari general de la Diòcesi en què comunica que ha rebut una carta del contractista Lluís Diez dient-li que s'ha vist obligat a parar les obres degut al rigor del temps.

El vint-i-u de febrer de 1890 el ministre de Gràcia i Justícia comunica al bisbe de la Seu d'Urgell que, no havent rebut d'Hisenda les 166,25 pessetes de l'arquitecte, passen a exercicis tancats.

El vint-i-tres de maig es reprenen les obres i el dia vint-i-nou el contractista demana una pròrroga de quatre mesos per acabar-les, que la Junta Diocesana li concedeix d'acord amb l'arquitecte.

El vint-i-quatre de maig, Sa Majestat la Reina Regent reclama a la Junta d'Obres la comunicació del començament de les obres, ja que encara no n'ha tingut cap comunicació. Se li contesta tot seguit i se l'informa de l'ajornament concedit de quatre mesos.

El disset de juny la Reina Regent envia escrit a l'arquitecte diocesà en què li diu que no actuï pel seu compte i que no faci res fora d'allò estipulat, i que, si hi ha problemes degut a la duresa del cli-

ma, ell ho havia d'haver previst abans i tingut en compte a l'hora de fer les previsions de treball.

La primera certificació de l'obra, amb la deguda signatura de l'arquitecte, porta data de quatre de juny de 1890 i és d'un import de 907,36 pessetes. En ella, el benefici industrial que es calcula i s'autoritza és d'un 6 ‰, correspon a les obres d'octubre de 1889 a maig de 1890 i fa referència a la realització de fonaments i obres amb pedra natural.

El divuit d'agost el contractista Lluís Diez comunica al president de la Junta Diocesana de La Seu d'Urgell que s'ha vist obligat a parar les obres altra vegada, degut que els veïns no han aportat, tret d'honroses excepcions, els materials i l'ajuda prevista i que, per tant, les obres no es podran acabar si no s'hi posa remei en el termini previst.

Tot fa suposar que la participació del poble s'arregla, ja que amb data de cinc de novembre l'arquitecte encarregat emet l'última certificació que correspon al mes d'octubre. La primera fase és acabada.

Pel que es pot veure a les certificacions, es pot pensar que a finals de 1890 l'església tenia les parets exteriors quasi acabades i s'estava en condicions de començar a preparar la seva coberta.

El vint de maig de 1891 el contractista Lluís Diez fa un escrit al president de la Junta Diocesana en el qual diu que no està conforme amb la liquidació de l'arquitecte ja que el poble de Gósol no ha contribuït amb la quantitat que figura en les liquidacions, perquè ells al·leguen que no han signat cap contracte, que no se'ls pot obligar a res i que tot el que fa el poble és voluntari. Tot fa pensar en una certa tibantor entre poble i constructor.

El setze de juliol de 1891 la Reina Regent aprova la segona secció de les obres i el nou d'agost ho fa el Bisbat, per un import de 11.018,97 pessetes.

L'inici de la subhasta es realitza el dos de setembre al *Boletín Oficial del Estado* de Lleida i al *Boletín Oficial del Gobierno Civil* també de Lleida, i el tres del mateix mes a la *Gaceta de Madrid*. El deu de febrer de 1892 s'adjudica l'obra per Ordre Reial, per un import de 10.390 pessetes, al contractista Josep Diez Mesull de Peramea, el qual fa el dipòsit establert de 1.039 pessetes a la «Caja General de Depósitos» de Lleida.

L'inici de les obres s'estableix per al quatre d'abril de 1892 i la data d'acaba-

ment per al tres de desembre del mateix any. La primera certificació de la segona secció porta data de cinc de maig, és de 69,17 pessetes i correspon al mes d'abril. En ella s'assenyala que es comença a muntar l'armadura pel sostre.

El divuit de juliol la Junta Diocesana, en carta dirigida al contractista, demana explicacions per l'endarreriment de la construcció. El dia vint de juliol contesta el rector de Gósol al·legant una vegada més que no s'han pogut coure les rajoles i les teules pel fred dels últims mesos, però que últimament ja s'han pogut recollir els materials per a l'acabament de les obres. En el moment de redactar l'escrit ja està quasi acabada la coberta i es creu que l'església s'acabarà en el termini fixat per contracte.

L'1 de desembre de 1892 hi ha l'última certificació de l'obra; el termini marcat per a acabar la nova església de Gósol s'ha complert.

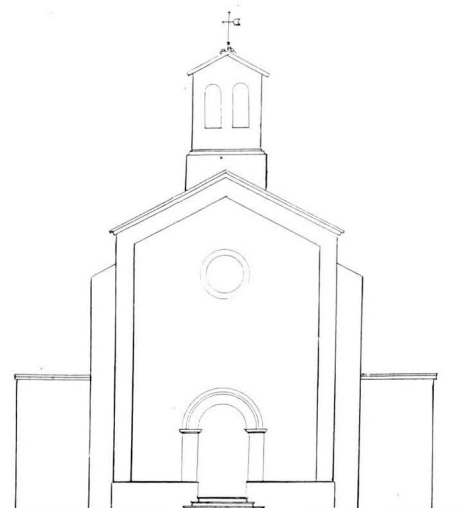
Primer bateig al nou temple

El tres de desembre es celebra el primer bateig a la nova església, del nadó Josep Puig i Cardona de cal Colom. Tot fa suposar que va ser el primer acte religiós realitzat fora de les velles pedres de l'església del castell.

El set de gener de 1893 Sa Majestat la Reina Regent demana la recepció de les obres, i el dia dotze és el bisbe de la Seu d'Urgell el qui demana a l'arquitecte que faci la recepció.

L'onze de març, a la rectoria de Gósol, es fa la recepció provisional de les obres; hi són presents el Sr. rector Joaquim Puig en representació de la Junta

FACHADA PRINCIPAL.

Lleida 31 Julio de 1892
A. Campmany

Diocesana, l'arquitecte Celestí Campmany en representació del Ministeri de Gràcia i Justícia i Josep Diez que, en nom propi, fa l'entrega provisional de l'obra. El dia 23 del mateix mes S.M. la Reina Regent aprova la recepció provisional.

El vint-i-vuit de juliol, les mateixes persones i en el mateix lloc fant la recepció i l'entrega definitiva de les obres de la nova església parroquial de Gósol. Amb aquest acte les obres es donen per acabades.

L'any 1913 l'Ajuntament de Gósol decideix contruir un campanar de planta quadrada a la part posterior de l'església, just on hi havia el magatzem per a guardar materials del culte.

El campanar s'acabava amb un terrat amb quatre balustres rodons i una barana de ferro; al seu interior hi havia una escala de fusta per pujar a la part superior.

No s'han trobat dades sobre la seva construcció ni del cost de l'edificació. El tipus d'obra és de pedra amb argamassa seguint el mateix estil de l'església. Les campanes eren les mateixes que van baixar del Gósol vell.

El que sí que se sap són els paletes que van fer el campanar; van ser Silvestre Cardona de cal Lluís (fill del que va fer l'informe de l'estat de l'església del castell) i Isidre Cardona de ca la Xica.

El vint-i-dos d'octubre de 1945 es reuneixen Joan Güell Casellas de Gironella i el rector de Gósol Mn. Cels Duran Colom i signen un document pel qual el primer fa donació de setanta-vuit mil pessetes per a la reconstrucció de l'església i per a una nova rectoria. Assisteixen a l'acte com a testimonis Isidre Pons Prat i Martí Pons Casals, veïns de Gósol i Cercs respectivament.

L'obra de la nova rectoria la dirigeix l'arquitecte E. Porta, i els plànols porten data de 10 de juliol de 1945.

La liquidació de l'obra porta data de 14 de novembre de 1947, si bé posteriorment encara es van fer alguns pagaments per tal d'acabar detalls d'obra i pintura.

El desglossament de les despeses va ser:

Fusta per a vigues	12.471,07
Fres. pagades directament a Gironella	8.267,-
Fres. de construcció i mà d'obra	79.227,96
Fres. posteriors a 1947	<u>9.987,75</u>
total cost nova rectoria	109.953,78

l'Ajuntament hi va col·laborar amb 13.815,56 pessetes.

L'any 1952 el consistori va sufragar les despeses de sobrealçar el campanar fins a l'alçada actual i va substituir el terrat per la cobertura actual amb teules. També s'hi va posar un rellotge, a les quatre cares de la torre, i unes campanes noves ja que l'any 1936 es van malmetre totes —la que era més gran la van esquarterar a trets, però en no poder-la despenjar s'hi va quedar.

Es va fondre la campana que quedava i se'n van fer dues de noves. La data no és present. Se'ls va donar aquests noms: la gran, Maria Assumpció i la petita, Margarida. Els padrins foren: de la campana gran, Joan Cardona Cardona de cal Xixai de Sorribes, que aleshores era l'alcalde, i Antonia Travé Puig de cal Pacient, que era la dona del jutge, Ot Fondevila; de la campana petita, Josep Solé Castella de cal Puxica, que era substituït de l'alcalde, i Dolors Clot Parramon, que era la dona del substituït del jutge, Climent Solà. Es van beneir les campanes i després de missa es van pujar al seu lloc amb cordes. La celebració la va presidir Mn. Pere Ribes Ferré i, en sortir de missa, es van llançar confits i els convidats van fer un vermut a cal Mitjàire.

El 21 de juny de 1958 es crea una comissió, d'acord amb el consistori, per fer una reforma a l'església i un altar major nou. La comissió era formada per Joan Martí, P. Furnells i A. Guitart. La comissió es va crear en sessió ordinària de l'Ajuntament el 29 de juny de 1958.

En un primer projecte s'havia de fer un altar major nou, unes baranes de ferro forjat amb un passamà i unes boles de llautó que separessin el presbiteri de la resta de l'església, unes escales d'accés al presbiteri i un enrajolat de l'anomenat romà. L'arquitecte director era Isidre Puig Boada. La subvenció inicial de l'Ajuntament era de 20.000 pessetes i s'havia d'ampliar fins a 75.000 pessetes.

El 15 d'agost de l'any 1984, amb l'assistència del bisbe de la Seu d'Urgell Joan Martí Alanis i de l'actual rector Mn. Ramón M. Anglerill, es va beneir una reproducció de la verge romànica de Santa Maria del castell de Gósol, obra de l'escultor Joan Adell (l'original es troba al Museu d'Art Romànic de Catalunya). També posteriorment s'hi han fet unes millores de decoració: làmpades, terra de fusta, fusta a les parets, etc.

Per la festa de Pasqua de 1991, a l'òcul existent a la façana de l'església, s'hi col·loca un vitrall que representa la Verge Maria amb el nen a la falda, de línies modernes però amb una realització clàssica; com a simbologia hi figuren gravats els cristalls de la neu, tan freqüent a l'hivern per aquestes contrades. El dia 20 de juliol d'enguany, festa de Sta. Margarida, es col·loca un altre vitrall, en una finestra lateral, que representa l'esmentada Santa, patrona de la vila; i el dia 8 de setembre, festa de les Marededéus trobades, se'n col·loca un altre a l'altar del Santíssim amb la simbologia de l'Eucaristia. Tots els vitralls han estat realitzats pel vitraller alemany Michael Rust i la tècnica emprada és la de treball a l'àcid.

Darrerament, la nova església, com bé es pot veure, ha estat objecte d'una constant i acurada millora i embelliment; fins i tot s'ha repicat la façana per deixar-la amb pedra natural.

Aquesta és la història, a grans trets, dels cent anys de l'església nova de Gósol. La llàstima és que per bastir-la s'abandonés i es malmetés la vella església del castell. El vell poble de Gósol, amb la seva muralla, església i torre-campanar, és avui un munt de pedres en ruïnes que encara ens mostren la seva grandesa i com era un poble de muntanya al segle XIII.

Però malgrat tot, aquest any la Generalitat de Catalunya porta a terme una obra de consolidació de les restes de l'església i de la torre-campanar a fi d'evitar la seva pèrdua definitiva.

NOTA

Les dades han estat obtingudes dels següents arxius:

- ARXIU DIOCESÀ DE LA SEU D'URGELL
- ARXIU DE LA RECTORIA DE GÓSOL
- ARXIU MUNICIPAL DE GÓSOL